

IN DE KIJKER

In memoriam
Schiermonnikoog
Vogelexcursie Arriën
De aalscholver
Gele luzernevlinder

Winterkoning met voer in kijklut Jaap Deensgat Foto: Elly Meuleman

EENENVEERTIGTSE JAARGANG NR. 3 2025

IN DE KIJKER

Sinds feb. 1984 contactblad voor de leden en donateurs van de “Vogelwerkgroep Bathmen”
(opgericht 15 feb. 1974)
Verschijnt driemaal per jaar
Oplage 150 stuks

Contributie	Leden	€ 10,00
	Donateurs	€ 7,00
Rekeningnummer	ABN-AMRO	NL 25 ABNA 0.4653.87.098

Bestuur:

Voorzitter	Piet Heetebrij ☎ 0570 - 542530 e-mail: p_heetebrij@hotmail.com
Secretaris	Elly Meuleman-Bannink ☎ 0570 - 551320 e-mail: meulemanelly@gmail.com
Penningmeester	Karel Maas Geesteranus ☎ 06 55326635 e-mail: Karel.MaasGeesteranus@gmail.com
Vogelzaken	Erwin Ruessink ☎ 0570 - 543210 e-mail: erwinruessink@concepts.nl
Vogelzaken	Hans Kleine Koerkamp ☎ 06 40472069 e-mail: kleinekoerkamp@zonnet.nl
Uilenwerkgroep	Karel Maas Geesteranus ☎ 06 55326635 e-mail: Karel.MaasGeesteranus@gmail.com

Redactie

Henk Muskee
☎ 06 34349683 e-mail: hjmuskee@gmail.com

Elly Meuleman-Bannink
☎ 0570 - 551320 e-mail: meulemanelly@gmail.com

Website

vwg-bathmen.nl

VOORWOORD

Alweer de laatste "in de kijker" van 2025. Daarin natuurlijk verslagen, informatie en foto's over vogels.

Deze keer ook een stukje over vlinders en helaas ook melding van een overlijden. Ons erelid Henk Mulder is overleden. In het "in memoriam", geschreven door Herman Bosman, zult lezen dat hij veel voor onze werkgroep heeft betekend.

We hopen dat u door het blaadje geïnspireerd wordt om, als u op pad bent, ogen en oren open te houden. En wie weet heeft u ook een bijdrage voor dit blad.

Henk Mulder (I) wordt gedecoreerd als erelid door onze voorzitter.

In memoriam Henk Mulder oktober 1948 – juni 2025

Van zijn vader leerde Henk dat hij voorzichtig moest zijn met de kievitsnesten op het land. Van jongs af aan alles voor de vogels.

In zijn werk als technisch installateur nam Henk regelmatig restanten van bouwmaterialen bij de afvalcontainer mee voor het maken van nestkasten. Ook “doorgedraaide” appels konden worden gebruikt voor de wintervoeding van vogels. Alles voor de vogels, alles voor de Vogelwerkgroep in Bathmen.

Tientallen jaren heeft Henk zich ingezet en allerlei activiteiten ontplooid voor de werkgroep. Hij was bijvoorbeeld de initiatiefnemer en drijvende kracht achter de jeugdleden-werkgroep.

En ook vele andere activiteiten hadden zijn aandacht; zoals:

Het maken en plaatsen van gierzwaluwkasten, hoog aan de schoorsteenpijp naast de Boterfabriek; het maken en plaatsen van twee ooievaarsnesten op een paal langs de Schipbeek; het maken en plaatsen van nestvlonders in de Schipbeek; het bouwen van allerlei nestkasten in zijn garage of in het handenarbeidlokaal van De Dorpsschool of in de schuur aan de Cröddendijk; het maken van sjablonen en spuiten van bordjes met de tekst: “Beschermd Broedgebied VWG Bathmen”. Henk was van alle markten thuis.

Met de Naturschutzverein in Westerkappeln hadden Henk en Leny een bijzondere relatie opgebouwd. Ze zijn daar meerdere keren op bezoek geweest.

Natuurlijk waren er nog al die excursies en donateursavonden en vele andere bestuurlijke activiteiten.

Uiteindelijk werd die aandacht voor vogelzaken naar de achtergrond gedrongen; Henk, die ellendige verwarring kreeg jou uiteindelijk in zijn greep.

Henk, je was een stuwende kracht in onze Vogelwerkgroep, een inspirator en een vriendelijke collega.

Ook namens de vogels zijn we jou veel dank verschuldigd.

Vaarwel Henk.

Schiermonnikoog is een vogelparadijs. Vanwege de diverse habitatten: het wad, de duinen, binnenwateren zoals de Westerplas, weilanden en bosgebieden, komen hier rond de 300 verschillende soorten voor. Daarbij zijn veel trekvogels die je niet het hele jaar ziet. Het ene jaar gaan we naar Schiermonnikoog en het andere jaar zoeken we een ander mooi plekje in Nederland. Ieder jaar zorgt ons vogelweekend weer voor een leuke strijd om zoveel mogelijk verschillende soorten te spotten.

Ons eerste ontmoetingspunt is een parkeerplaats Glimmermade bij Glimmen, daar starten we met tellen. De andere auto was er al eerder. Toen wij aankwamen hadden ze al 10 soorten geteld, dat waren wat algemene soorten als vink, kraai en koolmees. Het Lauwersmeer is de volgende stop. Het is nog redelijk vroeg in het jaar, de vogeltrek is nog niet helemaal afgelopen, hier vinden we een leuke variatie aan watervogels zoals eenden, ganzen en waadvogels.

In de kijkhut genaamd Jaap Deensgat bivakkeren altijd veel boerenzwaluwen die rustig over de hoofden van de vogelaars hun kroost opzoeken met een snavel vol vliegjes, maar dan valt ons iets op. Bij één nest klopt iets niet, een boerenzwaluw kijkt steeds naar binnen, maar gaat niet verder.

Winterkoning bij het gekraakte zwaluwnest. Foto: Elly Meuleman

Het nest blijkt gekraakt door een koppel winterkoninkjes die zich niet door de zwaluwen laten weggagen.

In het riet rondom de kijkhut vinden we de rietvogels zoals rietgors en rietzanger en de altijd leuke baardman met zijn tinkelende geluid. Vroeger werd hij ook baardmees genoemd, maar hij hoort niet tot de mezenfamilie. Boven ons hoofd jubelt de eerste leeuwerik van vandaag.

We hebben tijd over voor de boot gaat, daarom rijden we nog even door naar Ezumakeeg. Een plek waar we in het verleden wel kwamen, maar de kijkhut is vernield. Daar trekken de vogels zich natuurlijk niks van aan en die waren er genoeg. We zagen o.a. kemphanen en een pijltaart.

Pijlstaart bij Ezumakeeg Foto: Hans Kleine Koerkamp

Op naar Schiermonnikoog. Na een verwarring rond de fietsen, we hadden de verkeerde en moesten naar het dorp om ze om te wisselen, en boodschappen doen, zitten we al snel aan de soep met stokbrood en de overgebleven boterhammen van vandaag.

Voor het slapen gaan een rondje over het eiland en dan vroeg naar bed want om 6 uur gaat de wekker.

Om 6 uur een snelle boterham en dan stappen we op de fiets, 2 mensen staan liever wat later op, die zorgen voor een brunch om 10 uur. De hele dag zijn we onderweg, speuren naar bijzondere vogels tussen de algemenere soorten, zoals een roodhalsfuut tussen de futen, of een roodhalsgans tussen de rotganzen. Ja rotganzen is geen scheldwoord, maar een bestaande soort en de roodhalsgans hebben we helaas niet gezien. De roodhalsfuut op de laatste dag nog wel.

Tussen de eenden op de Westerplas vinden we de wintertaling, zomertaling, smient en tafeleend.

Tafeleend Foto: Elly Meuleman

Boven de velden zweeft de bruine kiekendief, kiekeken is een ander woord voor kuikens, als hij komt slaan de andere vogels alarm. We horen de koekoek roepen, die legt de eieren in de nesten van kleine vogels, bij voorkeur de kleine karekiet of de heggenmus, maar soms ook andere soorten met een open nest.

Bruine kiekendief in conflict met fazant
Foto: Hans Kleine Koerkamp

Om een uur of drie slaat de vermoeidheid toe. De één gaat terug naar het huisje, de ander fietst een rondje bij de boot om een verloren onderdeel van een verrekijker te zoeken, niet gevonden uiteraard en twee mensen fietsen naar het dorp om een herinnering te kopen voor Piet, die morgen jarig is.

's Avonds gaan we uit eten en doen daarna nog een rondje om te proberen de velduil, houtsnip of nachtzwaluw te zien of horen, helaas geen resultaat.

Op zondag slapen we uit tot 7 uur.

We hebben op dit moment al bijna 100 verschillende soorten vogels gezien, het is dus een uitdaging om nog nieuwe soorten erbij te vinden. We fietsen nog een keer langs alle plekjes en zien nog een smelleken: een klein soort valk.

De helft van de groep gaat zondagmiddag naar huis en de rest maandag, de blijvers zien nog de roodhalsfuut en de fluiter.

Totaal hebben we 105 soorten gezien, geen record, maar wel een leuk resultaat en vooral weer een gezellig weekend.

Vogelexcursie Arriën

Rob en Marian Bloemenkamp

De excursie vond plaats in Arriën, een boerengehuchtje naast Ommen, gevormd door de rivier de Vecht. We hebben een wandeling gemaakt in een zeer afwisselend cultuurlandschap. De wandeling op zaterdag 9 augustus bij zonsopgang (6:00 uur) op de heldere zomerochtend was op zich al een genot. De vele vogelsoorten die we

gezien hebben maakten de wandeling compleet. Onze gids vertelde mooi over dit gebied en de vogels. Hij hoorde de ijsvogels al in de verte terwijl wij nog niets hadden gehoord. De ijsvogels scheerden over de Vecht.

We zagen of hoorden die ochtend 47 verschillende soorten. O.a. 4 soorten mezen, 3 soorten spechten, de gele en witte kwikstaart, diverse zwaluwen en vinkensoorten. Gelukkig zagen we daar ook een veldleeuwerik.

Het meest bijzondere was het zien van de bijenerter. Een kolonie van 9 bijenerters begaf zich aan de rand van de Vecht. Deze kolonie is uniek in het noorden/oosten van het land. De bijenerter is zeer opvallend gekleurd met blauwe onderdelen, gele keel en rug, roodbruine bovendelen en een zwarte oogstreep en vleugel

Bijenerter met libel Foto: Erwin Ruessink

achterrond. Ze hebben een lange en licht omlaag gebogen snavel. Bijenerters eten insecten en zijn behendige vliegers. In de vlucht vangen ze grotere insecten. Hij valt in de vlucht op door een typische zweefvlucht en geluid. Met zijn spitse vleugels snijdt hij door de lucht. Ze hebben een opvallende staart met uitstekende middelste staartpenen. Het was moeilijk om een goede foto te maken aangezien ze bijna niet stil zitten.

Door de grote aandacht op de bijenerters hadden we bijna de visarend gemist, die over de Vecht vloog. Als er dan ook nog een grauwe klauwier aan de overkant van de Vecht gaat zitten, is de vogelexcursie helemaal geslaagd.

De Aalscholver

Henk Muskee

Als je langs de Schipbeek fietst of wandelt zie je ze vaak in een boom zitten. Hoog en droog. Nou ja om te drogen moeten ze wel met de vleugels wijd gaan zitten om met behulp van de wind en/of zon de veren weer te drogen. Ze hebben namelijk geen beschermende laag (olie laagje) die het verendek waterdicht maakt zoals andere watervogels. Dit is echter geen foutje van de natuur, maar functioneel. Want tijdens het duiken naar vis zwemmen ze makkelijker en dieper met een

doorweekt verenpak. Het enige nadeel is dus dat ze regelmatig de vleugels moeten drogen. Doen ze dit niet dan zinken ze. Dus poetsen geblazen.

Aalscholver Foto Henk Muskee

Deze grote, zwarte, visetende zeevogel met lange hals is een prima zwemmer en een geweldige duiker. Hij kan tijdens de jacht op een vis tot wel 30 m. diep duiken en 2 min. onder water blijven. Hij is zeer wendbaar en zwemt d.m.v. krachtige roeibewegingen met de vleugels. Prachtig om hem een keer te volgen met zijn zwemkunsten in de Schipbeek.

Ze eten gemiddeld 1 pond vis per dag en daarom zijn ze geen vrienden van de vissers. Die zien ze liever verdwijnen maar gelukkig heeft de

aalscholver nog steeds een beschermde status. Maar hoe lang nog?

Ze broeden in kolonies, meestal in bomen en uiteraard bij water. Ze maken een nest van takken, gras, riet, en bepleisterd met uitwerpselen, gebouwd op het oude, vieze nest van vorig jaar.

De balts is geen Zwanendans, Het mannetje zwaait uitgebreid met zijn hals om zo indruk te maken op het vrouwtje van zijn keuze. Ziet het vrouwtje wat in hem dan toont ze dit door haar hals over haar rug te leggen. Daarna volgt de paring en legt ze 2 tot 4 eieren. Na 3 tot 5 weken komen de kale jongen uit het ei en begint voor pa en ma een heel drukke tijd van vis vangen en jongen voeren. Al snel worden de kleintjes donzig en na 5 tot 8 weken verlaten ze het nest. Het broedseizoen begint in april/mei en vaak zijn er 2 nesten per seizoen. Het gebied waar gebroed en geslapen wordt hoor en ruik je al van verre en de witgekalkte (poep!) nestbomen sterven onherroepelijk. Aalscholvers zijn echte smeerpotsen, slordige eters en poepen flinke flodders. Visresten en eventueel dode jongen laten ze rustig in het nest liggen. Buiten de mens als vijand moeten ze ook oppassen voor grote vissen zoals snoeken en sinds kort ook voor de in Nederland broedende zeearend.

Vliegen doen ze met gestrekte hals en poten en lukt aardig, maar op het land zijn ze echter geen echte wandelaars door hun poten met zwemvliezen.

Aalscholver die zijn veren moet drogen Foto: Elly Meuleman

Ze hebben diverse bijnamen: scholverd, schollevaar, waterraaf. Maar de mooiste bijnaam hebben ze op Texel. Daar worden ze "kontekloppers" genoemd. Als ze gaan vliegen hebben ze een hortende take-off om uit het water op te stijgen. Hierbij raakt het achterwerk een paar keer het wateroppervlak. Vandaar! Maar de echte naam aalscholver kregen ze natuurlijk omdat ze vroeger veel aal aten.

De moeite waard om deze imposante vogel eens een keer van dichtbij te bekijken en dat zo dicht in de buurt.

Gele luzernevlinder

Elly Meuleman

Dit blad gaat toch over vogels zult u denken. Jazeker! Maar soms is iets anders zeker het vermelden waard. In dit geval dus melding van een vlinder die, helaas, in Nederland behoorlijk zeldzaam is. Maar voor meer informatie over deze specifieke vlinder eerst iets meer algemene informatie.

Vlinders zijn insecten. Dat wil zeggen dat hun lijf uit drie delen bestaat. Ze hebben een kop, met ogen, monddelen en voelsprieten. Een borststuk met daaraan de poten en vleugels. En een achterlijf waar de vitale delen, spijsverteringskanalen en

geslachtsorganen, zitten. Het is vast bekend dat een vlinder niet als vlinder wordt geboren. Uit de eitjes komt eerst een rups. Deze eet zich vol en vervelt meerdere keren. Dan wordt het een pop waarin tenslotte de metamorfose tot vlinder plaats vindt. Deze laatste fase wordt ook wel imago genoemd. Het is een heel bijzonder proces.

Net als bij vogels worden de vlinders ingedeeld in groepen. Allereerst in dag- en nachtvlinders. Daarnaast ook nog in families. Twee belangrijke verschillen tussen de dag- en nachtvlinders zijn de voelsprietten en de houding van de vleugels. Dagvlinders hebben een knopje aan het eind van de voelsprietten, nachtvlinders niet. De stand van de vleugels in rust verschilt ook. Bij dagvlinders staan de vleugels in rust omhoog, bij nachtvlinders omlaag, plat over het lijf gevouwen.

Nu zul je denken dat nachtvlinders altijd 's nachts vliegen, maar zoals vaak zijn er uitzonderingen op deze regel. En, zijn dagvlinders over het algemeen kleurrijker, er zijn ook opvallende nachtvlinders. Voor ons zijn de dagvlinders het opvallends. Toch zijn er aanmerkelijk meer nacht- dan dagvlinders. In ons land zijn er ongeveer 2500 verschillende nachtvlinders en slechts rond de 50 dagvlinders.

Sint Jacobsvlinder een dagactieve nachtvlinder
Foto: Elly Meuleman.

Wil je vlinders in je tuin, dan is het zondermeer belangrijk om bloemen met veel nectar in de tuin te hebben. Een vlinderstruik, de naam zegt het al, doet het altijd goed. Maar er is meer. Hebben we het bij vogels over biotopen, voor vlinders is het vooral van belang dat er "waardplanten" te vinden zijn. Daarbij gaat het niet om bloemen met nectar, maar om het blad dat de rupsen eten. Iedereen met een groentetuin kent wel de rups van het koolwitje. Het is maar de vraag of je bloemkool wel wat wordt. Met een beetje geluk zit er op de wortels of venkel een rups van de koninginnenpage. Net als vlinders zijn rupsen zeer gevarieerd, van veel tot weinig keur van glad tot zeer behaard en alles daar tussenin.

Meriansborstel (een nachtvinder) Foto: Elly Meuleman

Koninginnepage Foto: Rosemarie Zonneveld

Tot slot, waarom nu toch vlinders. Op een bloemenrijk weiland in het Oostermaet, nabij het bruggetje van "Krange op de weg" zag Sem, van de vogelwerkgroep, op 14 augustus 4 gele luzernevlinders. In de loop van de week groeide het aantal uit tot zo'n 15 stuks. Toen ik dat hoorde ging ik natuurlijk kijken. Wat een prachtig gezicht zoveel van deze mooie vlinders!

De gele luzernevlinder is een trekvlinder. Hij behoort tot de witjesfamilie. Vanuit midden Europa komt de vlinder onze kant op. Het is dus niet zo dat alleen vogels trekken. De aantallen wisselen per jaar. In ons land staat de vlinder op de rode lijst. De vlinder heet niet voor niets luzerne vlinder. Daarmee voedt hij zich en de eitjes worden erop afgezet. Maar ook andere vlinderbloemigen, zoals bijvoorbeeld klaver, behoren tot de waardplanten. Naast de

Gele luzernevlinder Foto: Elly Meuleman

gele bestaat er ook nog een oranje luzernevlinder. Wie weet kunnen we die volgende jaar in de buurt van het bruggetje bewonderen.